

гу складову, але у його тексті мали би бути ширше представлені сюжети, спрямовані на виховання національного патріотизму. Тобто, вважаємо, що збільшення у теоретичних поясненнях і глумаченнях підручника національно спрямованого аспекту сприятиме досягненню загальної мети курсу «Громадянська освіта».

Таким чином, нове видання підручника «Громадянська освіта та методика її навчання» є вельми актуальним і необхідним, адже Україна на сучасному етапі має черговий історичний шанс здійснити переломні суспільні зміни у напрямку становлення омріяного розвинутого громадянського суспільства, а вплив на світогляд студентської й учнівської молоді є головним інструментом даної соціально-ментальної революції.

Отримано: 28.08.2020

Володимир Газін
м. Кам'янець-Подільський

Боровець І. І., Степанков В. В., Степанков В. С. Політична свідомість української політичної еліти (середина XVII – XVIII ст.). Методичні рекомендації для організації самостійної роботи студентів. Кам'янець-Подільський: Комп'ютерно-інформаційна лабораторія історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка, 2020. 40 с.

Методичне забезпечення викладання навчальних дисциплін є одним з пріоритетних напрямків роботи викладацького складу історичного факультету Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Наявність посібників, практикумів, методичних рекомендацій значно полегшує студентам підготовку до занять та контрольних заходів, допомагає їм зорієнтуватися в навчальному матеріалі. З огляду на те, що курс «Політична свідомість української політичної еліти (середина XVII-XVIII ст.)» досі не був представлений подібною розробкою, методичні рекомендації авторського колективу у складі В. С. Степанкова, В. В. Степанкова та І. Боровця, викликають посилену увагу фахівців.

В основу рекомендацій покладено теми й плани семінарських занять, проведення яких передбачено в процесі вивчення вказаного курсу студентами-магістрантами спеціальності «Історія та археологія». Підкреслюємо, що акцентування окремої уваги на політичній свідомості тогочасної української еліти є оригінальним підходом, який, наскільки нам відомо, не має аналогів в інших закладах вищої освіти України.

Концептуальною підвалиною курсу загалом та методичних рекомендацій зокрема, стали дослідницькі розробки В. В. Степанкова, який запропонував ціннісно-владодостойний (аксіомеритократичний) підхід до визначення сутності поняття «політична еліта» (с. 6). Важливою також бачиться увага до концепту «словотворчої революції», висунутого Т. Чухлібом (с. 19), розкриття особливостей остан-

нього гетьманування Юрія Хмельницького (с. 27). Інші теми і питання пропонованих семінарських занять теж є не фактологічними, а проблемними, в окремих випадках навіть історіософськими. Тобто, попри невеликий обсяг, рекомендації мають теоретико-методологічний характер і спонукають магістрантів до аналітичного осмислення проблем запропонованого курсу.

Структура методичних рекомендацій, запропонована авторами, є традиційною й включає: формулювання проблемної теми (всього їх вісім); перелік з 4-5 питань до кожного семінарського заняття рекомендовані джерела, навчально-методична та наукова література. Власне у рекомендаціях подано алгоритм розкриття кожного питання теми, вказано моменти, на які необхідно звернути увагу при підготовці до заняття. Метою є спрямування підготовки студентів на обговорення ключових компонентів окресленої проблеми. Позитивною рисою рекомендацій вважаємо орієнтування студентів на роботу з джерельною базою та спрямування їх до порівняльної характеристики історичних фактів, подій, процесів, у цілому до аналітичної роботи. До кожної теми сформульовані також питання та завдання для самоконтролю. Позитивним вбачається те, що автори-розробники, формуючи список рекомендованої літератури, максимально врахували новітні дослідження (монографії та статті у спеціалізованих періодичних видань).

На наш погляд, у методичні рекомендації варто було б включити витяги з окремих документів з поясненнями щодо історичних обставин їх виникнення, підготувати термінологічний словник. Зважаючи, що постійно зростає кількість студентів, які користуються послугами інтернету, доцільно перелік рекомендованих джерел та літератури доповнити адресами сайтів та форумів, де можна знайти відповідну інформацію.

Загалом, наведені побажання не піддають сумніву безперечну навчально-методичну цінність даних методичних рекомендацій та необхідність їх видання і використання в освітньому процесі, а їх можна розцінювати як спонукання до подальшого наповнення методичним та навчально-практичним матеріалом для підготовки відповідного навчально-методичного посібника.

Отримано: 09.09.2020